

“Zelf weer aan het stuur!”
Integrale aanpak
Armoede en Schuldhulpverlening
2020 - 2023

Januari 2020
Status: Concept

Inhoudsopgave

1. Leeswijzer.....	3
2. Samenvatting.....	3
Wat hebben we bereikt?.....	3
Wat is onze opdracht?.....	3
Waar werken we aan?.....	3
Negen bouwstenen.....	4
Co creatie.....	4
3. Armoede en schuldhelpverlening in Aa en Hunze.....	4
Doelstelling.....	5
Negen bouwstenen.....	5
4. Bouwstenen.....	6
5. Tijdspad van acties.....	10
6. Rol van de gemeente Aa en Hunze.....	11
Rol van de gemeente.....	11
Monitoring en bijsturen.....	11
7. Financiën.....	12
8. Bijlagen.....	13
1. Armoede in Aa en Hunze in cijfers.....	13
2. Armoedepact.....	16
3. (Wettelijke) kaders.....	19

1. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een samenvatting van “Zelf weer aan het stuur” weergegeven. Hoofdstuk 3 beschrijft kort de gevolgen van armoede, geeft de doelstelling van “Zelf weer aan het stuur” weer en geeft acht bouwstenen om deze doelstelling te bereiken. Deze bouwstenen worden in hoofdstuk 4 nader uitgewerkt. Hoofdstuk 5 geeft het tijdspad van uit te zetten acties weer. In hoofdstuk 6 wordt de rol van de gemeente Aa en Hunze beschreven. De financiële paragraaf volgt in hoofdstuk 7. In de bijlage wordt armoede in Aa en Hunze in cijfers weergegeven, evenals een korte beschrijving van de deelnemers van het armoedepact en de (wettelijke) kaders.

2. Samenvatting

Wat hebben we bereikt?

Er is meedoen- beleid voor huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum en de schuldhulpverlening is voor alle inwoners van de gemeente toegankelijk. Daarnaast zijn er in de gemeente veel particuliere initiatieven (mede gesubsidieerd door de gemeente) die het mogelijk maken dat bijvoorbeeld kinderen kunnen meedoen aan sport, cultuur en onderwijs (Jeugdfonds sport en cultuur, Stichting Leergeld) of bijvoorbeeld inwoners worden ondersteund in het ordenen van de administratie (Humanitas). Én denk ook aan voedselhulp door de Voedselbank Hart van Drenthe. In het armoedepact zijn verschillende partijen verenigd. Samen hebben ze zich tot doel gesteld tot een betere samenwerking te komen om zo eerder gevolg te kunnen geven aan signalen van armoede en uiteindelijk armoede te kunnen voorkomen.

Kortom, we doen al veel op het gebied van armoedeverlichting en schuldhulpverlening. Er zijn veel verschillende instrumenten, echter is het effect van deze instrumenten niet inzichtelijk. Ook zijn ze momenteel georganiseerd als op zichzelf staande activiteiten. Te stellen valt dat er behoefte is aan samenhang en een overstijgende gezamenlijke aanpak.

Wat is onze opdracht?

Er is de afgelopen jaren veel aandacht geweest voor de organisatie van de zorg binnen het sociaal domein. We staan voor de uitdaging om weer aan te sluiten op de leefwereld van mensen, hen weer centraal te zetten waar zij een rol van betekenis vervullen en zelf de regie hebben over hun leven. In de kern wil iedereen begripvol en met liefde behandeld worden en regie hebben over zijn eigen leven. Vertrouwen, verbinding en maatwerk zijn belangrijke kernwoorden. We hebben het gewenste effect als volgt geformuleerd:

Inwoners kunnen zo lang mogelijk op eigen kracht en naar tevredenheid aan de samenleving deelnemen door effectieve en efficiënte inzet van middelen.

Waar werken we aan?

Binnen het thema armoede en schuldhulpverlening is veel aandacht geweest voor het oplossen voor, in plaats van oplossen met. Hoe zorg je ervoor dat de inwoner zelf achter het stuur gaat zitten en weer meer regie neemt over zijn eigen leven? Hoe zorgen we ervoor dat de systeemwereld en de leefwereld meer met elkaar in verbinding staat? Hoe voegen we weer perspectief toe aan het leven van onze inwoners? Als we het plaatje armoede en schuldhulpverlening opnieuw zouden mogen schetsen, hoe zou dit er dan uitzien?

De aanpak die nu voorligt, geeft een duidelijke stip aan de horizon. De aanpak vormt als het ware een meetlat waartegen alle afzonderlijke acties op armoede en schuldhulpverlening gehouden kunnen worden. Dit zorgt ervoor dat het aanbod minder gefragmenteerd en met meer samenhang zal zijn.

Negen bouwstenen

We geven onze aanpak armoede en schuldhulpverlening vorm langs de volgende bouwstenen:

1. De inwoner weer zelf aan het stuur
2. Samen aan de slag om armoede te beperken / voorkomen
3. Eenvoudige en toegankelijke toegang voor de inwoner
4. Vroegsignalering
5. Preventie door voorlichting
6. Duidelijke toegang tot en passende schuldhulpverlening
7. Jeugd heeft de toekomst
8. Sociale energie
9. Meedoen voor iedereen

Co creatie

“Zelf weer aan het stuur” is tot stand gekomen in afstemming met professionals, vrijwilligersorganisaties, ervaringsdeskundigen en raadsleden die zich bezighouden met het thema armoede en schulden. Ook de Adviesraad Sociaal Domein heeft actief meegedacht. Daarnaast zijn samen met de partners van het armoedepact verschillende initiatieven in het land bezocht om te leren wat daar wel en wat niet heeft gewerkt.

De contouren willen we samen met betrokken partijen verder invullen. Deze contouren zijn flexibel (behalve de wettelijke kaders). Wij nodigen onze partners uit de lijnen op te zoeken en anders in te kleuren. Want juist buiten de lijnen kleuren kan verrassende nieuwe en waardevolle inzichten opleveren.

Gezamenlijke aanpak

We spreken liever van een aanpak op het gebied van armoede en schuldhulpverlening in plaats van beleid. Hiermee is het duidelijk dat niet alleen de gemeente actief is op het gebied van armoede en schuldhulpverlening. Samenwerking en gezamenlijk optrekken op dit thema is cruciaal. Dit geldt overigens ook voor samenhang met de andere beleidsterreinen in het sociaal domein. Armoede is een veelkoppig monster, waarbij samenhang gezocht moet worden met onder andere participatie, wonen, onderwijs, gezondheid en opgroeien.

3. Armoede en schuldhulpverlening in Aa en Hunze

Armoede & schulden ontstaan in alle lagen van de bevolking. Het leven in armoede en / of het hebben van schulden heeft vaak grote impact op het leven van het individu en het gezin. Armoede & schulden werken veelal generatie op generatie door. Daarbij schakelen mensen vaak (te) laat hulp in waardoor problemen zich opstapelen. In armoede of met schulden leven gaat vaak gepaard met een gevoel van schaamte, schuld en het eerst zelf willen oplossen. Daarnaast zijn er inwoners die zich niet melden omdat zij zorgmijdend gedrag vertonen of omdat zij niet op de hoogte zijn van voorzieningen.

Oorzaken

De oorzaken van armoede & schulden zijn uiteenlopend. Het kan ontstaan door de omstandigheden waarin mensen terecht (zijn) (ge)komen zoals verlies van een baan, ziekte of een echtscheiding. Daarnaast kan een tekort aan geld ontstaan door in de persoon gelegen oorzaken zoals het niet kunnen omgaan met geld, verslavingsproblematiek of een verstandelijke beperking.

Gevolgen¹

Het hebben van financiële problemen doet iets met mensen. Het kan o.a. leiden tot:

- Stress, depressies, chronische aandoeningen, lagere levenstevredenheid en kortere levensduur.
- Langdurige werkloosheid en arbeidsongeschiktheid
- Negatief effect op de kinderen
- Geen geld voor verenigingen, sportclubs, uitgaan, visite (sociale activiteiten).
- Spanningen, ruzies, relatiebreuken, opvoedingsproblematiek en huiselijk geweld
- Toename eenzaamheid, sociaal isolement en gevoelens van sociale uitsluiting.

Gesteld kan worden dat armoede een veelkoppig monster is dat zich niet zo maar laat uitroeien.

In bijlage 1 staat de situatie rondom armoede in Aa en Hunze beschreven.

Doelstelling

We werken naar meer zelfredzaamheid en betrokkenheid van inwoners door hulpverlening in samenhang op te pakken en hebben daarnaast meer aandacht voor preventie en vroegsignalering om armoede zo veel mogelijk uit te bannen.

We beseffen ons dat het systeem, de samenhang aan wetten en regelgeving waaraan we onze inwoners vragen zich te conformeren, een medeveroorzaker is van schuldenproblematiek. We stellen de inwoner centraal. Er is meer oog voor de individuele problematiek die schuil gaat achter armoede en schulden. In gesprek met de inwoner stellen we samen prioriteiten vast en ondersteunen we de inwoner de gestelde doelen te behalen. Gezien de zeer diverse gevolgen van het hebben van financiële problemen, kunnen de gestelde doelen per inwoner extreem uiteenlopend zijn. Een oud ondernemer met schulden stelt andere prioriteiten dan een pas gescheiden ouder in woningnood. Enkel wanneer we in staat zijn maatwerk te bieden, zal de individuele inwoner een structurele stap vooruit kunnen maken.

Negen bouwstenen

Om de gestelde doelstelling te kunnen behalen, geven we de aanpak armoede en schuldhelpverlening vorm langs de volgende acht bouwstenen:

1. De inwoner weer zelf aan het stuur
De inwoner heeft zelf regie over zijn eigen leven. In sommige situaties is de inwoner hier (tijdelijk) niet toe in staat. We werken toe naar een situatie dat de inwoner zelf weer aan het stuur zit.
2. Samen aan de slag om armoede te beperken / voorkomen
Alleen door intensieve samenwerking in onder andere het armoedepact kunnen we armoede onder onze inwoners beperken / voorkomen.
3. Eenvoudige en toegankelijke toegang voor de inwoner
Door een eenvoudige en toegankelijke toegang te realiseren, bereiken we onze inwoners sneller.
4. Vroegsignalering
We willen beter en eerder schulden bij onze inwoners in beeld krijgen. Door eerder in actie te komen, kunnen we erger voorkomen.

¹ Movisie, Wat werkt bij de aanpak van armoede, 2016

5. Preventie door voorlichting
We zoeken onze inwoners op om hen te helpen financieel gezonde(re) keuzes te maken.
6. Duidelijke toegang tot en passende schuldhulpverlening
We onderzoeken alternatieven voor beschermingsbewind, waarbij we de zelfredzaamheid van mensen stimuleren en de kosten bijzondere bijstand beperken. Daarnaast bouwen we aan een duidelijke en stevige toegang voor inwoners met vragen over hun financiële situatie.
7. Jeugd heeft de toekomst
Kinderen kiezen er niet voor om in armoede op te groeien. We werken samen om een betekenisvolle toekomst te kunnen bieden.
8. Sociale energie
Mensen met weinig financiële middelen staan nu aan de zijlijn, omdat in de huidige situatie de kosten voor verduurzaming nog te hoog zijn. De energietransitie leidt dus tot nieuwe vormen van sociale ongelijkheid.
9. Meedoen voor iedereen
We vinden het belangrijk dat onze inwoners meedoen en bijdragen aan de samenleving.

4. Bouwstenen

In dit hoofdstuk werken we de verschillende bouwstenen verder uit. Een aantal bouwstenen zijn bedoeld als denkwijze, hoe kijken wij naar onze inwoners en samenwerkingspartners en welke verwachtingen hebben wij? Andere bouwstenen zijn concrete uitvoeringsprocessen.

1. De inwoner weer zelf aan het stuur
De inwoner heeft zelf regie over zijn eigen leven. In sommige situaties is de inwoner hier (tijdelijk) niet toe in staat. We werken toe naar een situatie dat de inwoner zelf weer aan het stuur zit.

Stress over de financiële situatie kan verlamdend werken. Een inwoner kan baat hebben bij tijdelijk plaats te nemen op de achterbank om de ergste stressoren weg te nemen, lucht te creëren. De inwoner wordt actief uitgenodigd samen prioriteiten te stellen en doelen te formuleren. We moedigen dus aan dat de inwoner zelf weer in beweging komt richting een lonkend perspectief. Door dit perspectief in kleine stappen te breken, heeft de inwoner meer eigen regie. De inwoner zal gestimuleerd worden in stappen weer zelf het stuur over te nemen. In contact met de inwoner staat gelijkwaardigheid en eigenaarschap centraal.

In sommige gevallen is er enkel nog een jaarlijkse APK nodig, terwijl voor anderen meer steunmogelijkheden belangrijk blijven. Daarbij zullen we ook moeten accepteren dat voor een klein deel van onze inwoners geldt dat zij altijd op de achterbank zullen blijven zitten.

2. Samen aan de slag om armoede te beperken / voorkomen
Alleen door intensieve samenwerking in onder andere het armoedepact kunnen we armoede onder onze inwoners beperken / voorkomen.

In de auto-metafoor is het niet van belang wie de hulpverlener is. In de ideale situatie kennen alle hulpverlenende organisaties, zowel in het professionele als vrijwillige kader, elkaar en dragen warm over. De instantie in de lead kan dus continu, afhankelijk van het gestelde tussendoel, veranderen. Dit vraagt goede samenwerking en vertrouwen in elkaars handelen. In de meer complexere gevallen neemt Attenta de regievoering op zich. De partners in het armoedepact erkennen het belang van intensieve samenwerking en hebben een uitgesproken wens hier meer vorm aan te geven.

In bijlage 2 zijn de deelnemers van het armoedepact benoemd.

Acties:

In 2020 zal door de partners in het armoedepact een brede conferentie georganiseerd worden. De wens speelt om dit jaarlijks te herhalen. Uit continue evaluatie zal blijken welke vorm dit moet hebben.

Een ander voorbeeld van samenwerking is het initiatief van Attenta en WPDA om de voorzieningenwijzer voor een bredere doelgroep in te zetten. In het voorjaar van 2020 zullen zij met een gezamenlijk plan van aanpak komen, waarbij ook Impuls en de woningcorporaties betrokken zullen worden.

3. Eenvoudige en toegankelijke toegang voor de inwoner

Door een eenvoudige en toegankelijke toegang te realiseren, bereiken we onze inwoners sneller.

Wij willen samen met onze partners door ontwikkelen naar een integrale toegang die samen met inwoners en partners op zoek gaat naar de best passende oplossing voor inwoners. Dit betekent niet per definitie dat er slechts 1 toegangsdeur voor onze inwoner ontwikkeld moet worden. Ook hier is maatwerk leidend. We hebben hierboven al gesteld dat goede samenwerking essentieel is. Dit veronderstelt dat niet de inwoner op zoek moet naar het antwoord op zijn vraag bij verschillende loketten, maar dat de loketten met de vraag op reis gaan naar het juiste antwoord.

Acties:

Sinds september is het Adviesloket Aa en Hunze bij Impuls gevestigd. Hier kunnen inwoners gratis terecht met vragen op gebied van administratie, formulieren invullen of persoonlijke financiën. Het Adviesloket is 2 uur per week geopend en bemenst door een vrijwilliger. Samen met onze partners onderzoeken we de mogelijkheden het Adviesloket steviger neer te zetten.

Een belangrijk aspect van toegankelijkheid is het gebruik van duidelijke taal. 1 op de 9 inwoners in Aa en Hunze zijn minder taalvaardig. Wanneer informatie niet makkelijke en begrijpelijk bereikbaar is, haken deze inwoners af. De partners van het armoedepact nemen hun aanvraagformulieren en brieven dan ook onder de loep. Uiteraard is dit in samenwerking met ervaringsdeskundigen uit onder andere de werkgroep “Onbeperkt toegang” en Stichting lezen en schrijven.

4. Vroegsignalering

We willen beter en eerder schulden bij onze inwoners in beeld krijgen. Door eerder in actie te komen, kunnen we erger voorkomen.

Inwoners met financiële problemen melden zich vaak relatief laat, waardoor schulden al zijn opgelopen. Door het verbinden van signalen van een groot aantal schuldeisers, zoals woningcorporaties, zorgverzekeraars, energiebedrijven, gemeentelijke belastingen, maar bijvoorbeeld ook mobiele telefonie aanbieders, komen inwoners met financiële problemen eerder in beeld. Door inzet van outreachende hulpverlening worden deze inwoners uitgenodigd samen te zoeken naar oplossingen voor hun financiële problemen.

Acties:

Door GKB, Attenta, Impuls en WPDA wordt momenteel een voorstel ontwikkeld om de vroegsignalering in Aa en Hunze vorm te geven. In het land zijn al veel verschillende methodieken ontwikkeld op dit onderwerp. In het voorstel wordt een belangrijke component toegevoegd, namelijk activering van de inwoner. Wat heeft de inwoner nodig om niet meer afhankelijk te zijn van armoede verlichtende maatregelen?

5. Preventie door voorlichting

We zoeken onze inwoners op om hen te helpen financieel gezonde(re) keuzes te maken.

Rondom armoede speelt veel schaamte, waardoor inwoners de stap naar hulp niet of te laat nemen. Een belangrijke bouwsteen is dan ook het doorbreken van de schaamte en het taboe rondom armoede. Daarnaast is er nog veel onbekendheid over de mogelijkheden en worden nog niet alle inwoners bereikt.

Acties:

In het armoedepact wordt een communicatieplan opgesteld met als doel bewustwording te creëren en taboes te doorbreken. Aandachtspunten hierbij zijn op het juiste moment de juiste boodschap zenden en informatie die stuurt op gedragsverandering. Naast de geijkte kanalen als de Schakel en de gemeentelijke website wordt ook social media ingezet, waarbij verbinding gezocht wordt met de partners van het armoedepact.

Attenta ontwikkelt een sociale kaart die zowel voor inwoners als professionals toegankelijk is.

Door verschillende partners worden trainingen voor diverse doelgroepen aangeboden. Denk aan Grip op je knip van Impuls, het preventieprogramma van GKB en trainingen op scholen door MEE Drenthe en Rabobank. Het is momenteel nog onbekend of deze trainingen de juiste inwoners bereiken en welke hiaten nog bestaan. Hier zal dan ook een inventarisatie voor plaatsvinden.

6. Duidelijke toegang tot en passende schuldhulpverlening

We onderzoeken alternatieven voor beschermingsbewind, waarbij we de zelfredzaamheid van mensen stimuleren en de kosten bijzondere bijstand beperken. Daarnaast bouwen we aan een duidelijke en stevige toegang voor inwoners met vragen over hun financiële situatie.

Het aantal mensen in beschermingsbewind neemt jaarlijks toe (landelijk jaarlijks 40.000). De uitstroom is gering en de gemeenten hebben weinig invloed op de in- en uitstroom. De kosten zijn, via de bijzondere bijstand, wel voor rekening van de gemeente. De VNG heeft namens de gemeenten financiële compensatie gevraagd bij het Rijk. Ook lokaal zijn we in gesprek met betrokken partijen en gemeenten om te verkennen welke mogelijkheden er zijn om de huidige trend om te buigen.

Acties:

In de gemeenten Assen, Hoogeveen, Meppel is het GKB gestart een pilot waaruit moet blijken of er tussen de huidige onder-bewindgestelden een doelgroep zit die goed geholpen kan worden met een minder zwaar middel dan bewind. De verwachting is dat uit deze pilot een aantal producten aan de dienstverlening van het GKB toegevoegd kunnen worden als alternatief voor beschermingsbewind.

Punt van aandacht is ook het onderzoeken van mogelijkheden voor tussentijds op- en/of afschalen van de dienstverlening van het GKB. Momenteel volgt elke klant hetzelfde vooraf vastgestelde pad. Het is wenselijk om meer maatwerk toe te passen, passend bij de situatie en mogelijkheden van de klant.

7. Jeugd heeft de toekomst

Kinderen kiezen er niet voor om in armoede op te groeien. We werken samen om een betekenisvolle toekomst te kunnen bieden.

In 2014 leefden 421.000 kinderen in een huishouden met een laag inkomen waarvan 131.000 al 4 jaar of langer. De armoede neemt inmiddels gelukkig af, maar inzet blijft nodig om alle kinderen mee te laten doen. In april 2018 is het Kindpakket Aa en Hunze gelanceerd. Het Kindpakket is een bundeling van voorzieningen in natura die rechtstreeks ten goede komen aan kinderen en jongeren in de leeftijd van 4 tot 18 jaar. Door de invoering van het Kindpakket kunnen meer kinderen uit gezinnen met een laag besteedbaar inkomen meedoen op het gebied van sport, cultuur en sociale activiteiten op school of in hun vrije tijd. De gemeente heeft in het Kindpakket een faciliterende rol.

Naast de armoede verlichtende maatregelen als het kindpakket, is het essentieel om kinderen in Aa en Hunze een betekenisvolle toekomst te bieden. Een verbindende aanpak tussen de vindplaatsen van kinderen is hierin evident. Denk aan onderwijs, sportclubs, maar ook toekomstige werkgevers. Kinderen moeten opgroeien in een omgeving waarin ze alle kansen geboden worden.

Acties:

Samen met de partners in het kindpakket blijven we onverminderd inzetten op het vinden en ondersteunen van kinderen in armoede.

Wanneer een jongere 18 wordt, verandert er veel. De jongere is ineens zelf verantwoordelijk voor bijvoorbeeld de zorgverzekering, kan zorgtoeslag aanvragen en kan leningen afsluiten. Jongeren die 18 worden ontvangen 6 maanden voor hun verjaardag het boekje "Geldwijzer Bijna 18" welke is samengesteld door Nibud en worden actief verwezen naar Moneyfit / Geldplan bijna 18.

Samen met onderwijsinstellingen onderzoeken we de mogelijkheid om IMC basis te integreren op basisscholen in Aa en Hunze. IMC basis laat kinderen kennismaken met diverse vakgebieden door ze in contact te brengen met vrijwilligers die over hun beroep spreken. Dit geeft kinderen perspectief door hun sociale milieu te verbreden.

8. Sociale energie

Mensen met weinig financiële middelen staan nu aan de zijlijn, omdat in de huidige situatie de kosten voor verduurzaming nog te hoog zijn. De energietransitie leidt dus tot nieuwe vormen van sociale ongelijkheid.

CBS heeft berekend dat de energie rekening enkel zal oplopen. Wanneer je geen geld hebt om je woning te verduurzamen en 'vastzit' aan fossiele brandstoffen, dan kan je energierekening zomaar tien procent van je inkomen uitmaken. Bij die grens spreken we van 'energiearmoede'.

Acties:

Er wordt een project ontwikkeld met als uitgangspunt dat alle inwoners ongeacht hun financiële bandbreedte kunnen meedoen in de energietransitie: Verminderen CO2 uitstoot, besparing op de energielasten en comfortabel wonen. Door de inzet van bijvoorbeeld energiecoaches kunnen mensen met een smalle portemonnee direct profiteren van lagere energielasten.

9. Meedoen voor iedereen

We vinden het belangrijk dat onze inwoners meedoen en bijdragen aan de samenleving.

Een groot deel van onze inwoners lukt dat prima. Zij volgen een opleiding, vinden een baan, worden lid van een vereniging en/of doen vrijwilligerswerk. Waar dit (tijdelijk of langdurig) niet lukt bieden we ondersteuning. Die moet eraan bijdragen dat onze inwoners (weer) zo snel mogelijk zelfstandig kunnen leven en mee kunnen doen aan de samenleving. Meedoen kan op verschillende manieren, waarvan het hebben van werk één van de belangrijkste is. Werk is immers de belangrijkste voorwaarde voor financiële zelfredzaamheid, sociale contacten en (mentale) gezondheid. Waar betaald werk geen realistisch perspectief is, zijn andere vormen van maatschappelijke deelname van waarde: voor mensen zelf en voor de samenleving als geheel. Het kan dan gaan om vrijwilligerswerk, dagbesteding of deelname aan maatschappelijke activiteiten.

Acties:

In december 2019 is de Kadernota participatie en participatiewet in de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo 2020 – 2023 vastgesteld. Hieruit volgt een prestatieovereenkomst waarin uitvoeringsafspraken met WPDA vastgelegd zullen worden. Ook Impuls heeft een rol in het weer sociaal actief maken en houden van onze inwoners.

5. Tijdspad van acties

Er zijn verschillende acties benoemd. In onderstaand overzicht zijn deze in hoofdlijnen weergegeven inclusief een tijdsplanning. De genoemde partners zullen de acties verder concretiseren.

Bouwsteen	Actie	Uitvoering	Tijdsplanning
2	Conferentie armoede	Armoedepact	Jaarlijks Q3
2	Plan van aanpak voorzieningenwijzer	WPDA, Attenta, Impuls	Q1
3	Onderzoeken verstevigen Adviesloket	Impuls, Attenta, GKB, Humanitas	Q2
3	Begrijpelijke taal in aanvraagformulieren en brieven van de gemeente en haar partners	Armoedepact	Q2, Q3
4	Plan van aanpak vroegsignalering	Armoedepact	Q1
5	Opstellen communicatieplan	Armoedepact	Q1, Q2
5	Opstellen sociale kaart	Attenta	Q1, Q2
5	Inventarisatie gebruik preventietrainingen	Gemeente	
6	Terugdringen kosten bewindvoering	GKB, gemeente	2020 - 2021
6	Onderzoeken tussentijds op- en afschalen dienstverlening GKB	GKB, gemeente	
7	Onverminderd inzetten op kindpakket	Jeugdfonds Sport & Cultuur, Leergeld, Kinderhulp, Jarige Job, Gemeente	Doorlopend
7	Overgang 18- 18+	Gemeente	
7	Onderzoeken integratie IMC basis	Onderwijs, gemeente	
8	Vaststellen project sociale energie	Gemeente	2020 - 2021
9	Prestatieovereenkomst vaststellen	Gemeente en WPDA	Q1
9	Project sociale activering	Impuls	Doorlopend
	Evaluatie huidige instrumenten	Gemeente en partners	2020

Evaluatie huidige instrumenten

Nu de bouwstenen voor armoede en schuldhulpverlening zijn benoemd, kan onderzocht worden of de huidige instrumenten wel bijdragen aan de doelstelling. Indien dit niet, of niet volledig het geval is, zal kritisch bekeken moeten worden of continuering van het instrument wel wenselijk is. Ook is denkbaar dat instrumenten inmiddels verouderd zijn en ingehaald door nieuwe instrumenten. De evaluatie zal in 2020 uitgevoerd worden.

6. Rol van de gemeente Aa en Hunze

In de nota “Samen aan het stuur!” wordt de sturingsfilosofie binnen het sociaal domein beschreven. Aa en Hunze wil een onderscheidende gemeente zijn. Een gemeente waarbij de focus meer komt te liggen op het bieden van ruimte om te experimenteren en te leren. Dit heeft direct effect op de rol van de gemeente en wijze van sturing op het armoedevraagstuk.

Rol van de gemeente

De gemeente richt zich vanuit haar regierol meer op de wat-vraag, de monitoring en evaluatie van het sociaal domein. De gemeente krijgt hiermee meer een signalerende (wat zijn de opgaven) en faciliterende functie. De organisatie (hoe-vraag) wordt meer bij de samenleving (inwonersinitiatieven) en het voorliggend veld belegd. Voor de beschreven acties in “Zelf weer aan het stuur!” betekent dit dat de samenwerkingspartners hier uitvoering aan zullen geven. In complexe casussen neemt Attenta de regierol.

Waar nodig kan de gemeente bijsturen op resultaten en kwaliteit. De gemeente faciliteert dat wat nodig is. We zetten meer in op het versterken van de kracht van de samenleving zodat inwoners meer oog en oor hebben voor elkaar en meer tevreden zijn. Er is een betere samenwerking in het sociaal domein, mede door het integraal werken en vertrouwen in elkaar.

Monitoring en bijsturen

Monitoren gaat verder dan alleen het inzichtelijk maken van de financiële cijfers. Het biedt ook de mogelijkheid om het verhaal achter de cijfers in kaart te brengen, “tellen en vertellen”.

Wanneer we willen bijsturen op resultaten en kwaliteit is inzicht vereist in de effecten van ons beleid. Momenteel is een sturingsmonitor in de maak. De denktank van de raad adviseert op de indicatoren op hoofdlijnen. Bij de uitwerking van de beschreven acties zullen ook indicatoren benoemd worden. Dit geeft inzicht in de effecten van de acties en maakt duidelijk waar bijsturing nodig is. Zo kunnen we dat doen dat werk!

7. Financiën

In 2020 heeft de gemeente Aa en Hunze een budget van nagenoeg € 1 miljoen voor armoede en schuldhelpverlening begroot.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitgaven, uitgesplitst naar de verschillende voorzieningen binnen armoede en schuldhelpverlening. De vernieuwde aanpak “Zelf weer aan het stuur” zal binnen het huidige budget worden uitgevoerd. Waar mogelijk wordt aansluiting gezocht bij de Regiodeal, Kans voor de Veenkoloniën en provinciale gelden.

Tabel 1 Uitgaven ten gunste van onze inwoners

	2014	2015	2016	2017	2018
Minimaregelingen					
Meedoenpremie schoolgaande kinderen	€ 29.000,-	€ 24.000,-	€ 32.000,-	€ 40.000,-	€ 32.000,-
Meedoenpremie re-integratietraject	€ 23.000	€ 18.000,-	€ 25.000,-	€ 15.000,-	€ 41.000,-
PC-project	€ 3.000,-	€ 3.000,-	€ 4.000,-	€ 14.000,-	€ 6.000,-
Collectieve ziektekostenverzekering	€ 34.000,-	€ 60.000,-	€ 104.000,-	€ 164.000,-	€ 177.000,-
Individuele inkomenstoeslag	€ 49.000,-	€ 44.000,-	€ 50.000,-	€ 57.000,-	€ 52.000,-
Bijzondere bijstand	€ 211.000	€ 249.000,-	€ 299.000,-	€ 393.000,-	€ 374.000,-
Kwijtscheldingen	€ 47.000,-	€ 48.000,-	€ 43.000,-	€ 41.000,-	€ 40.000,-
Subtotaal	€ 396.000,-	€ 446.000,-	€ 547.000,-	€ 724.000,-	€ 722.000,-
Kindpakket					
Stichting Leergeld	-	€ 5.000,-	€ 5.000,-	€ 10.000,-	€ 16.000,-
Jeugdsportfonds	€ 17.500,-	€ 13.000,-	€ 14.000,-	€ 29.000,-	€ 30.000,-
Jeugdcultuurfonds	€ 210,-	€ 3.000,-	€ 4.000,-	€ 5.000,-	€ 4.000,-
Fashioncheque	-	-	-	€ 25.000,-	€ 12.000,-
Kidsteam	-	-	-	€ 9.000,-	€ 1.000,-
Coördinatie & media	-	-	-	€ 7.000,-	€ 13.000,-
Subtotaal	€ 17.710,-	€ 21.000,-	€ 23.000,-	€ 85.000,-	€ 76.000,-
Schuldhelpverlening					
GKB	€ 233.000,-	€ 243.000,-	€ 219.000,-	€ 205.000,-	€ 226.000,-
Overige regelingen					
Voedselbank	€ 3.600,-	€ 3.600,-	€ 3.600,-	€ 6.500,-	€ 7.000,-
Humanitas	€ 5.570,-	€ 5.970,-	€ 3.460,-	€ 5.250,-	€ 5.455,-
Samuda	-	-	-	-	€ 1.000,-
Subtotaal	€ 9.170,-	€ 9.570,-	€ 7.060,-	€ 11.750,-	€ 13.455,-
Totaal	€ 655.880,-	€ 719.570,-	€ 796.060,-	€ 1.025.750	€ 1.037.455,-

8. Bijlage

1. Armoede in Aa en Hunze in cijfers

In 2017 is besloten een armoedemonitor en een behoeftepeiling onder minima te laten uitvoeren. Het doel van deze onderzoeken was om meer inzicht te krijgen in de omvang en samenstelling van de doelgroepen voor het armoedebeleid en het bereik of niet-bereik van de regelingen.²

Algemene indruk

1. Het aantal en aandeel minima gemiddelde in Aa en Hunze is aanmerkelijk lager dan het landelijke. 612 minimahuishoudens hebben een inkomen tot 120% van het Wettelijke sociaal minimum (Wsm). Dat 5,4% van alle huishoudens. Het landelijk gemiddelde is 12%;
2. Eenoudergezinnen behoren vaker tot de minimapopulatie dan andere huishoudens: van alle eenoudergezinnen leeft 23 procent op een inkomen tot 120 procent Wsm.
3. Van alle huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond moet 38 procent rondkomen van een inkomen tot 120 procent Wsm. Onder huishoudens met een westerse migratieachtergrond is dit 10 procent en onder huishoudens met een Nederlandse achtergrond is dit 5 procent;
4. 45 procent van de minimahuishoudens leeft drie jaar of langer van een laag inkomen. Dat zijn met name AOW'ers en ook zien we in deze groep wat vaker huishoudens zonder kinderen;
5. In 152 minimahuishoudens groeien 302 kinderen op in de leeftijd tot 18 jaar. Dat is 6,8 procent van alle kinderen. In eenoudergezinnen groeien relatief meer kinderen op in een minimahuishouden dan in gezinnen met twee ouders. In Rolde en omgeving is het aandeel minimakinderen met 8 procent hoger dan in de rest van de gemeente;

Gebruik

Er wordt in het algemeen redelijk tot veel gebruik gemaakt van de diverse regelingen en ten opzichte van andere gemeenten is het bereik in Aa en Hunze dan ook gemiddeld tot goed te noemen.

Het aandeel niet-gebruikers (21%) ligt hoger dan wat we bij de meeste andere gemeenten zien, gemiddeld ligt het aandeel niet-gebruikers rond de 15 procent. Een nadere analyse van de 128 huishoudens die van geen enkele regeling gebruik hebben gemaakt geeft het volgende beeld:

- Van alle huishoudens met een bijstandsuitkering maakt 27 procent van geen enkele regeling gebruik. Onder huishoudens met een AOW-uitkering is 13 procent een niet-gebruiker;
- Van alle meerpersoonshuishoudens zonder kinderen maakt 27 procent van geen enkele regeling gebruik. Het niet-gebruik is het kleinst onder meerpersoonshuishoudens met kinderen, 12 procent van die minimahuishoudens maakt van geen enkele regeling gebruik;
- Onder minima met een niet-westerse migratieachtergrond is het niet-gebruik het laagst.

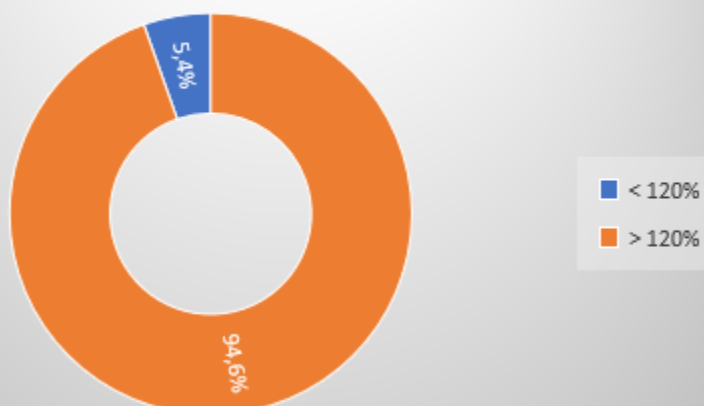
Samenloop

Armoede staat niet op zichzelf. Ongeveer 17 procent van de minimahuishoudens heeft ook een Wmo-voorziening en dus een zorgvraag. Daarnaast is 24 procent van de minimahuishoudens in beeld geweest bij schuldhulpverlening en heeft 38 procent van de minimahuishoudens met kinderen ook een vorm van jeugdhulp gehad.

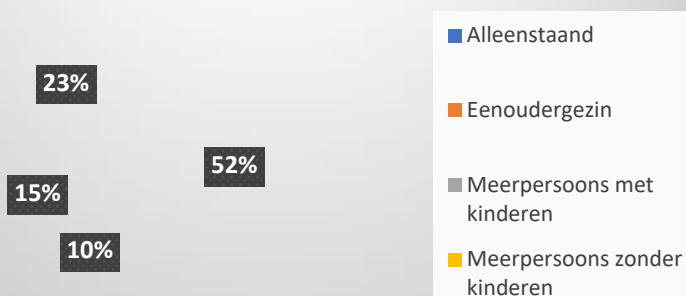
Tussen 1 juli 2016 en 1 juli 2017 kregen 529 kinderen in de gemeente jeugdhulp, oftewel 12 procent van alle kinderen in de gemeente. In het Hunzegebied kregen relatief meer kinderen jeugdhulp. Kinderen in een minimahuishouden kregen vaker jeugdhulp dan kinderen die niet in een minimahuishouden opgroeien.

² Armoedemonitor gemeente Aa en Hunze 2017

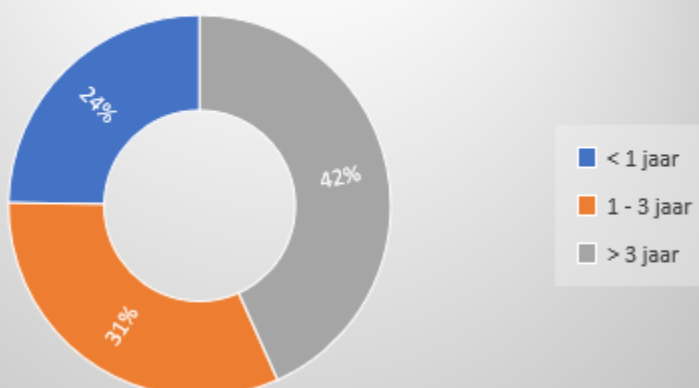
Aandeel huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum

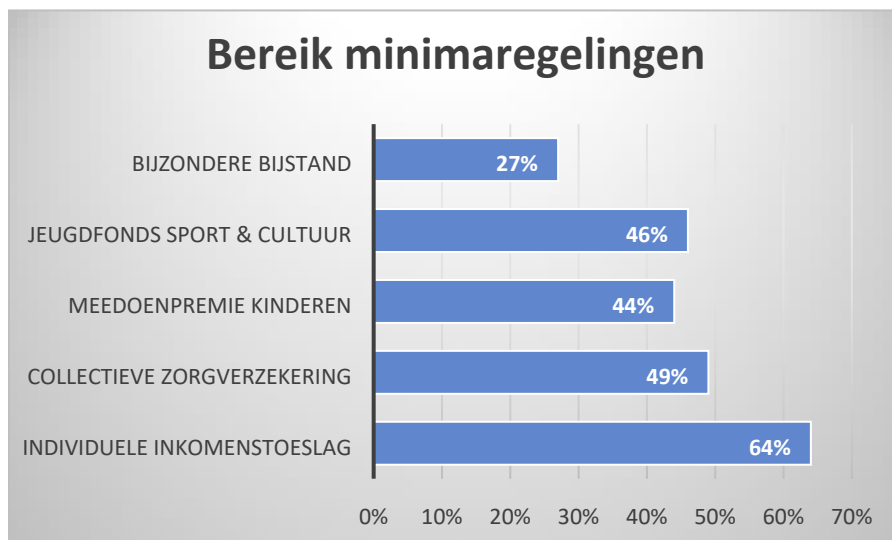

Huishoudtype met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum

Langdurigheid huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum

Schuldhulpverlening

De dienstverlening aan de inwoners met problematische schulden is ondergebracht bij de Gemeentelijke Kredietbank Drenthe (GKB). De GKB is voor de inwoners van Aa en Hunze het eerste aanspreekpunt. Daarvoor worden er telkens 4 jarige raamcontracten afgesloten. Welke diensten de GKB voor Aa en Hunze uitvoert worden jaarlijks in een overeenkomst met de GKB nader bepaald.

	2014	2015	2016	2017	2018
Intakes	147	106	94	78	78
Budgetbeheer	106	112	97		63
Schuldoplossen	71	55	64	65	76
Verzoekschriften/WSNP	-	-	48	13	7
Beschermingsbewind	25	24	16	9	10
<i>Kosten</i>	€ 233.238,-	€ 243.248,-	€ 219.324,-	€ 205.315,-	€ 226.658,-

Gemiddelde schuld in 2018

In 2018 was de gemiddelde schuld van inwoners van Aa en Hunze in een schuldenregeling bij GKB € 39.512,-. Landelijk gezien ligt het gemiddelde op € 38.300,-. Het gemiddeld aantal schuldeisers schommelt al jaren rond de 14, waarbij incasso-ondernemingen, de belastingdienst, zorgverzekeraars, gemeenten en woningcorporaties de meest voorkomende schuldeisers zijn.

2. Armoedepact

De partijen verenigt in het armoedepact hebben een sterke wens om tot een betere samenwerking te komen en op zes pijlers de krachten te bundelen. Deze pijlers vormen de 'dragende' van het Armoedepact. De partners:

- a. Stellen de vraag van de inwoner centraal en werken klantgericht;
- b. Brengen financiële en maatschappelijke ondersteuning beter onder de aandacht;
- c. Geven vroegtijdig gevolg aan signalen over armoede bij inwoners en huishouders (preventief handelen);
- d. Voorkomen sociale uitsluiting en stimuleren maatschappelijke participatie;
- e. Proberen generatiearmoede te doorbreken;
- f. Geven vorm aan armoede gerelateerde onderwerpen, zoals armoede onder kinderen.

Attenta

Attenta is er voor alle inwoners van de gemeente Aa en Hunze. Zij kunnen bij Attenta terecht met vragen over bijvoorbeeld persoonlijke financiën, opvoeden, mantelzorg, eenzaamheid en gezond ouder worden. Voor elke vraag bent u bij Attenta aan het juiste adres.

‘Samen aandacht voor elkaar’, dat is de lijfspreuk van Attenta. Aandacht is een sleutelbegrip voor de sociaal werkers van Attenta. Zij hebben aandacht voor de persoonlijke vragen en wensen. Die staan centraal. Familie, burens, vrienden of collega’s of anderen kunnen meedenken en meehelpen als de inwoner dat wilt. De sociaal werker kijkt altijd of er ondersteuning dichtbij in de buurt te vinden is. Hij of zij ondersteunt bij het vinden van een passende oplossing. Attenta gaat ervan uit dat mensen in hun leven zo veel mogelijk hun eigen keuzes maken.

De Gemeentelijke Kredietbank

De Gemeentelijke Kredietbank (GKB) is een overheidsinstelling voor hulp bij het oplossen van schulden, preventie van schulden, inkomensbeheer en sociale kredietverlening. De GKB helpt mensen met een financieel probleem waar ze zelf niet (meer) uitkomen, en bij het voorkomen daarvan. Hierbij werkt de GKB samen met verschillende instanties, zoals bijvoorbeeld het buurt(maatschappelijk) werk.

Werkplein Drentsche Aa

Werkplein Drentsche Aa (WPDA) is de uitvoeringsorganisatie Participatiewet van de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. WPDA is er voor inwoners die geen of weinig eigen inkomen en vermogen hebben. En voor werkgevers die personeel zoeken. WPDA zorgt er voor dat de cliënt direct op weg gaat naar school, werk, ondernemerschap of participatie. Om dit mogelijk te maken: verstrekt WPDA uitkeringen en (inkomens)voorzieningen aan mensen met weinig of geen eigen inkomen en vermogen; begeleidt en ontwikkelt WPDA mensen richting school en/of arbeidsmarkt; werkt WPDA samen met lokale partijen om mensen naar participatie te leiden. WPDA is verantwoordelijk waar nodig een route naar participatie te laten organiseren.

Impuls

Impuls is er voor iedereen in de gemeente Aa en Hunze. Zij zetten zich actief in om de eigen kracht en talenten van de inwoners te versterken. Ze brengen mensen in dorpen en buurten samen, adviseren en begeleiden. Met elkaar werken we aan de leefbaarheid in een dorp of buurt.

De medewerkers bieden zowel organisaties als inwoners hulp en ondersteuning bij verschillende onderwerpen. Denk daarbij aan vrijwilligerswerk, mantelzorg, bewonersinitiatieven, trainingen, buurtbemiddeling etc. Impuls hecht aan korte lijnen met Attenta en andere samenwerkingspartners in de gemeente. Met integrale samenwerking kunnen we zorg en ondersteuning zo effectief en efficiënt mogelijk maken.

Voedselbank Hart van Drenthe

De Voedselbank Hart van Drenthe voorziet wekelijks ca. 450 huishoudens in de gemeente Aa en Hunze, Assen, Midden-Drenthe en Tynaarlo van voedselpakketten. Op 7 uitgiftepunten in Aa & Hunze, Assen, Midden Drenthe en Tynaarlo met 10 uitgiftemomenten, kunnen onze klanten wekelijks hun pakketten ophalen. Met meer dan 130 enthousiaste vrijwilligers zet de Voedselbank zich in voor mensen, die zelf onvoldoende geld hebben om eten te kopen.

Jeugdfonds Sport & Cultuur

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur maakt het mogelijk dat kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld, toch mee kunnen doen met voetbal, muzikles, turnen, streetdance, judo, theaterles of een andere sportieve of creatieve activiteit. Voor die kinderen en jongeren betalen we de contributie / het lesgeld en in bepaalde gevallen de benodigde attributen.

Nationaal Fonds Kinderhulp

Kinderhulp vindt dat in Nederland armoede geen reden mag zijn dat kinderen worden buitengesloten. Kinderhulp wil ervoor zorgen dat alle kinderen er gewoon bij kunnen horen. Dit doen we door oog te hebben voor hun behoeften en hen te ondersteunen als zij nergens anders voor (financiële) hulp terecht kunnen.

Jarige Job

In Nederland zijn 61.000 kinderen die hun verjaardag niet kunnen vieren, omdat er thuis geen geld voor is. Stichting Jarige Job helpt deze kinderen door het geven van een verjaardagsbox t.w.v. €35,-. Hierin zit alles wat nodig is voor een echte verjaardag thuis én op school!

Leergeld Noord-Drenthe

Leergeld heeft als doel het verlenen van materiele hulp aan kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar, die achterblijven in maatschappelijke participatie (school, cultuur, sport en welzijn) doordat het gezin waartoe zij behoren onvoldoende financiële beschikkingruimte heeft. Het verzorgingsgebied van Leergeld Noord-Drenthe bestaat uit de gemeenten Assen, Aa en Hunze, en Tynaarlo.

Humanitas

In Aa en Hunze voert Humanitas 2 activiteiten uit, namelijk Thuisadministratie en de Kindervakantieweek.

Humanitas Thuisadministratie helpt bij geldzaken en administratie op orde te brengen en te houden. Ook helpen de vrijwilligers bij aanvragen van toeslagen en kijken waar de mensen recht op hebben en behulpzaam zijn bij het schrijven van de benodigde brieven en contact met instanties. Indien nodig helpen ze bij het doen van een aanvraag bij de GKB in het kader van schuldhulpverlening. De hulp is ondersteunend en in principe tijdelijk en erop gericht dat de cliënten weer zelfstandig verder kunnen. In een enkel geval is er blijvend ondersteuning nodig en wordt dit ook gegeven.

In de Kindervakantieweek wordt een week vakantie geboden aan die kinderen die ten gevolge van de zorgelijke thuis situatie (financieel en / of relationeel), geen mogelijkheid tot vakantie dan wel een spanningsvrije / zorgeloze week hebben.

Stichting Helper

Stichting Helper (voorheen Arme Kant van Aa en Hunze) is een werkgroep die opkomt voor de belangen van mensen met een laag inkomen en/of schulden. Zij willen bespreekbaar maken wat armoede met mensen doet. Mensen met financiële problemen kunnen aankloppen voor advies. Zij helpen mensen op weg naar de juiste hulp. In bepaalde omstandigheden geven ze noodhulp in de vorm van bijvoorbeeld een tas levensmiddelen. Ieder jaar hebben ze in december de kerstpakkettenactie samen met de Voedselbank in Aa en Hunze.

Aanvullende organisaties

De bovenbeschreven organisaties maken sinds 2017 deel uit van het armoedepact. Binnen Aa en Hunze zijn echter nog meer partijen die zich bezig houden met armoede en schuldhulpverlening of te maken krijgen met de gevolgen hiervan. Denk bijvoorbeeld aan het onderwijs, de consultatiebureaus en woningcorporaties. In 2020 zullen organisaties gevraagd worden zich aan te sluiten bij het armoedepact Aa en Hunze.

3. (Wettelijke) kaders

Samen maak je de route & samen aan het stuur

Er zijn vijf leidende principes die richting geven aan de transformatie:

- Inwoner centraal en dichtbij;
- Versterken lokaal hulpaanbod en beter aansluiten op het voorliggend veld;
- Participerende samenleving;
- 1 gezin 1 plan 1 regisseur;
- Veranderende rol gemeente.

Aan de hand van deze leidende principes is een denkrichting geformuleerd. Een brede integrale toegang tot het sociaal domein vormt de basis van de denkrichting. De nieuwe aanpak en de denkrichting zijn geen vaststaande protocollen maar kaders om 'mogelijk te maken wat nodig is'.

Participatiewet

Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet (2015). De wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. Hiervoor krijgen gemeenten budget van de Rijksoverheid. Het recht op bijstand, bijzonder bijstand, individuele inkomenstoeslag en overige toeslagen worden in de Participatiewet geregeld.

We hebben samen met Assen en Tynaarlo de kadernota "Werk, inkomen, meedoen" Participatie en participatiewet in de Drentsche Aa voorbereid en in december 2019 is deze nota vastgesteld.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Mensen met problematische schulden kunnen een beroep doen op gemeentelijke schuldhulpverlening. Effectieve schuldhulpverlening draagt bij aan de bestrijding van armoede en geeft mensen meer mogelijkheden om te participeren in het sociale en maatschappelijke leven.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in 2012 is schuldhulpverlening een taak van gemeenten. De wet geeft een ruim kader waarbinnen gemeenten de schuldhulpverlening zelf kunnen vormgeven.

De Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening bevatten naast strikte bepalingen ook mogelijkheden voor gemeentelijk beleid.

Overige wetgeving

Armoede en schuldhulpverlening vraagt om een integrale aanpak, waardoor ook verbanden ontstaan met wet- en regelgeving buiten het sociale domein. Enkele voorbeelden:

- Vroegsignalering schulden: Gemeentewet en Woningwet;
- Preventieve aanpak jongeren: Jeugdwet en Wet Passend Onderwijs;
- Sociale energie: Wet VET22
- WMO